

УДК: 656.2:330.322

Зайцева І.Ю., д.е.н., завідувач кафедри «Фінанси»

Української державної академії залізничного транспорту

Сиромятнікова О.О., студентка ІППК

Української державної академії залізничного транспорту

ІНВЕСТУВАННЯ ЯК ДОМІНАНТА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

У статті визначено, що низький рівень розвитку інвестиційних процесів в залізничній галузі унеможливує стабільну макроекономічну ситуацію в країні та стає на заваді проведенню ефективних структурних перетворень. Розкрито особливості інвестиційної діяльності залізничної галузі та визначено принципи управління інвестиційними процесами підприємств залізничного транспорту.

Ключові слова. Інвестування, економічний розвиток, підприємства залізничного транспорту, інвестиційна діяльність, принципи управління інвестиціями процесами.

Zayceva I., Siromyatnikova E. O.

INVESTMENT AS A DOMINANT ECONOMIC DEVELOPMENT RAILWAY UNDERTAKINGS

The article stipulates that the low level of investment processes in the railway industry prevents stable macroeconomic situation in the country and hinder the carrying out of effective structural reforms. The features of the railway sector investment and management principles defined investment processes of railway undertakings.

Keywords: Investment, economic development, enterprise rail, investment activities, the principles of investment management processes.

Зайцева И.Ю., Сыромятникова Е.А.

ИНВЕСТИРОВАНИЕ КАК ДОМИНАНТА ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА

В статье определено, что низкий уровень развития инвестиционных процессов в железнодорожной отрасли исключает стабильную макроэкономическую ситуацию в стране и препятствует проведению эффективных структурных преобразований. Раскрыты особенности инвестиционной деятельности железнодорожной отрасли и определены принципы управления инвестиционными процессами предприятий железнодорожного транспорта.

Ключевые слова: Инвестирование, экономическое развитие, предприятия железнодорожного транспорта, инвестиционная деятельность, принципы управления инвестициями процессами.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сучасний стан та особливості функціонування підприємств залізничної галузі ускладнюється неефективними методами управління її розвитком та відсутністю фінансової підтримки з боку держави. Значна частка фізично та морально застарілих засобів, що орієнтовані на низьку вартість транспортного виробництва та середню якість його продукції при зростаючих потребах ринку зумовлює вкрай необхідний інноваційний розвиток виробничої бази галузі на основі формування ефективної системи інвестиційного управління. Крім того, недостатній рівень ефективності галузевих інвестиційних проєктів спричинений фрагментарністю, розрізненістю та неповнотою методичної бази управління інвестиційними процесами.

Зазначене визначає необхідність реформування та вдосконалення системи управління інвестиційними процесами, дослідження можливостей для застосування і розробки більш сучасних методів і наукових рішень, що забезпечать ефективне управління інвестиційними процесами в галузі, і як наслідок сприятимуть підвищенню ефективності виробничо-економічної діяльності та зростанню конкурентоспроможності підприємств залізничного транспорту. Отже, необхідність забезпечення ефективного управління інвестиційними процесами на підприємствах залізничного транспорту є передумовою розвитку відтворювальних процесів галузі.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Проблеми розвитку транспортного комплексу знаходяться в центрі уваги багатьох науковців: Бараша Ю.С, Ейтутіса Г.Д, Макаренка М.В., Колесникової Н.М. та ін., питання теорії і практики інвестування на транспорті знайшли відображення в наукових роботах вітчизняних та зарубіжних економістів, таких як: В.П. Ільчук, Ю.Ф. Кулаєв, Б.М. Лapidус, Д.А. Мачерет, В.І. Пасічник, Ю.М. Цветов, та ін [1-10].

Проте, недостатньо дослідженими залишаються основи організації інвестиційного процесу в галузі у відповідності з тенденціями макроекономічного розвитку країни, що в умовах ключової значущості українських залізниць в економічному секторі господарювання стає все більш актуальним. Така актуальність набуває ознак об'єктивної необхідності з проведенням структурної реформи залізничного транспорту України, що ставить особливі вимоги до удосконалення механізму управління інвестиційними процесами галузевих підприємств.

Метою статті є виявлення особливостей інвестиційної діяльності залізничної галузі та визначення принципів управління інвестиційними процесами підприємств залізничного транспорту.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Інвестиції становлять основу цілеспрямованого розвитку будь-яких суб'єктів підприємництва, галузей та в цілому економічного сектору країни. Їх роль посилюється в умовах розвитку ринкової економіки, вони стають головною умовою розвитку та стійкої роботи будь-якої галузі, а ефективність вкладення капіталу в інвестиційні проекти або забезпечення належного рівня ефективності інвестиційної діяльності є об'єктивною вимогою зміцнення економічного потенціалу суб'єктів господарювання.

Інвестиції на залізничному транспорті становлять основу формування потужного імпульсу розвитку галузі. Активізація інвестиційної діяльності в галузі має стати основним результатом процесу реформування залізничного транспорту. Економічна діяльність залізниці та її види в значній мірі обумовлена обсягом і формами інвестицій, спрямованих на її розвиток.

Реалізація інвестиційних проектів на залізничному транспорті охоплює значний проміжок часу від ідеї інвестування до експлуатації об'єкту. Такий життєвий цикл охоплює передінвестиційні дослідження, безпосередньо інвестиційну фазу та експлуатаційну фазу. Оскільки інвестиційний процес характеризується циклічним характером, управління ним має відбуватися з урахуванням життєвих циклів. В умовах прогнозування циклічності інвестиційного процесу управління ним полягає в передбаченні часу початку кризи, підготовці до неї, так званій імунізації, та виходу з найменшими збитками.

З огляду на управління інвестиційним процесом як системою, в якій виділяється об'єкт інвестицій, суб'єкт – інвестор, а також існує зв'язок між окремими елементами, зворотній зв'язок, елементи зовнішнього середовища тощо, виникає можливість застосування переваг системного аналізу та врахування впливу факторів як внутрішнього, так і зовнішнього середовища. Водночас, системний підхід передбачає врахування особливостей та характеристик, що впливають на зв'язки системи та її функціонування в цілому.

Інвестиційна діяльність як сукупність практичних дій всіх суб'єктів згаданого процесу з реалізації інвестицій є об'єктом фінансового управління на залізничному транспорті, якість якого, в свою чергу, залежить від урахування її особливостей в галузевому зрізі (рис. 1).

Рис. 1. Особливості інвестиційної діяльності залізничної галузі

Інвестиційна діяльність – це головна форма реалізації економічної стратегії галузі, основа забезпечення зростання його операційної діяльності. Усі задачі економічного розвитку підприємств залізничного транспорту потребують оновлення складу його операційних активів (рухомого складу, інфраструктури).

Оновлення здійснюється в процесі різних форм інвестиційної діяльності підприємств галузі, а інвестиційна політика є складовою частиною загальної стратегії розвитку залізничного транспорту; водночас, при формуванні стратегії розвитку галузі враховуються потенційні інвестиційні можливості.

Обсяги інвестиційної діяльності галузі виступають головними критеріями визначення темпів її економічного розвитку. Зростання обсягу чистих інвестицій задає темп економічного розвитку галузі та спрямовує можливості її виробничого потенціалу до отримання стабільного прибутку. Тільки за умови, коли обсяги валових інвестицій перевищують суму амортизації, забезпечується розширене відтворення основних виробничих засобів та зростання економічної бази підприємств галузі, що забезпечує рентабельне господарювання.

Стимулюючий характер інвестиційної діяльності по відношенню до цілій та задач основної операційної діяльності. Головна і стратегічна задача підприємств залізничної галузі – це розвиток основної операційної діяльності та забезпечення умов для зростання прибутку. Мета інвестиційної діяльності – це забезпечення зростання формування прибутку від операційної діяльності за напрямками: а) шляхом зростання операційних доходів за рахунок поліпшення виробничо-комерційної діяльності галузевих підприємств; б) шляхом зниження операційних затрат завдяки своєчасній заміні фізично та морально зношеного устаткування та нематеріальних активів.

Нерівномірність обсягів інвестиційної діяльності по часовим періодам. Циклічність цієї діяльності обумовлена необхідністю накопичення фінансових ресурсів, “інвестиційним кліматом”, фазою розвитку циклу економіки, внутрішніми умовами, що формують “резерв міцності” галузі.

Мінімальна залежність форм і методів інвестиційної діяльності від галузевих особливостей. Механізм цієї діяльності практично ідентичний на підприємствах будь-якої галузі. У тісному зв'язку з галузевими особливостями знаходиться операційна діяльність, а інвестиційна – у зв'язку з фінансовим ринком і його сегментами – ринком капіталів і ринком грошей.

Присутність специфічних інвестиційних ризиків або “інвестиційного ризику”. Рівень інвестиційного ризику значно перевищує рівень операційного і комерційного ризиків, що пов'язано з можливістю виникнення ризику втрати інвестованого капіталу. Формування рівня прибутку знаходиться у взаємозв'язку з рівнем інвестиційного ризику.

Присутність “лага запізнення” між інвестиційною діяльністю і інвестиційним прибутком. Довготерміновість інвестиційних затрат обумовлює значний часовий інтервал між ними та отриманням інвестиційного прибутку.

Диференціація грошових потоків у процесі інвестиційної діяльності по періодам і напрямкам. Негативні грошові потоки, впродовж окремих часових інтервалів, можуть перевищувати суму позитивних грошових потоків від інвестиційної діяльності, а також сума прибутку може бути різнорівневою.

Управління інвестиційними процесами підприємств залізничного транспорту здійснюється на основі системи принципів, які в сукупності з методами оцінки ефективності інвестиційних проектів забезпечують реалізацію інвестиційної діяльності. До них належать:

1. Відповідність цілям стратегічного розвитку. В умовах конкуренції на транспортному ринку інвестиції в розвиток підприємств залізничної галузі без обґрунтування цільового спрямування не є ефективними. Урахування принципу відповідності цілям стратегічного розвитку в управлінні інвестиціями в галузі позначається у спрямуванні інвестицій в найбільш пріоритетні сфери експлуатаційної діяльності залізниць.

2. Відповідності отриманих результатів інвестиційної діяльності очікуваним результатам. Даний принцип може бути реалізований через вибір максимально дохідних об'єктів інвестування з урахуванням напрямків їх експлуатації, можливістю отримання ефекту масштабу, а також з урахуванням часового лага між придбанням об'єктів, наприклад вагонів, локомотивів тощо, і можливістю змін кон'юнктури транспортного ринку.

3. Забезпечення прийняттого рівня ризиків. Цій рівень залежить, перш за все, від змін в кон'юнктурі транспортного ринку, від змін фаз циклу економічного розвитку, а також від часу інвестування тощо. Рівень ризику має бути прогнозованим та врахованим при проведенні оцінки ефективності інвестиційного проекту.

4. Системний підхід до інвестиційного управління забезпечується встановленням особливостей розвитку всіх його елементів, зв'язків між ними, що в цілому сприяє обґрунтуванню та відбору найбільш перспективних напрямків діяльності залізниць, що відповідає як реаліям ринкової ситуації, так і потребі збалансування інтересів всіх учасників інвестиційного процесу. Необхідно відійти від фрагментарності управління інвестиційними проектами та забезпечити сталі зв'язки та гармонізацію інтересів між всіма учасниками інвестиційного процесу. Основу такої системності має забезпечити процес виваженого планування інвестиційної діяльності галузі.

Висновок. Інвестування виступає основою зміцнення та нарощення виробничо-економічного потенціалу галузі, водночас процес управління інвестиційним розвитком вимагає більш систематичного збору, обробки та аналізу інформації про перебіг інвестиційних процесів, систематизацію засад інвестиційної діяльності, формування засад стимулювання і регулювання такої діяльності з боку держави, розробки наукового підґрунтя реалізації пріоритетних напрямів інвестиційної діяльності тощо.

Список використаних джерел:

1. Бараш, Ю.С. Управління залізничним транспортом країни: [монографія] / Ю.С. Бараш. – Д. : Вид-во ДНУЗТ ім. акад. Лазаряна, 2006. – 264 с.
2. Ейтутіс, Г. Д. Теоретико-практичні основи реформування залізниць України : [монографія] / Георгій Ейтутіс. – Ніжин : Аспект–Поліграф, 2009. – 240с.
3. Макаренко, М. В. Основи управління економічними процесами на залізничному транспорті України : [монографія] / М.В. Макаренко– К. : КУЕТТ, 2006. – 232 с.
4. Колесникова, Н.М. Теорія адаптивно-гармонізаційного механізму ціноутворення на залізничному транспорті : [монографія] / Ніна Колесникова. – К. : КУЕТТ, 2007. – 349 с.
5. Ільчук, В. П. Інноваційно-інвестиційні системи залізничного транспорту: становлення та розвиток : [монографія] / Валерій Ільчук. – К.: Логос. – 2004. – 384 с.
6. Кулаев, Ю.Ф. Методы оценки инвестиционных проектов на транспорте / Ю.Ф. Кулаев. – К.: Транспорт Украины, 2001. – 182 с.
7. Лapidус, Б.М. Оптимизация инвестиционных программ / Б.М. Лapidус // Экономика железных дорог, 2002. – №3. – С.6–16.
8. Мачарет, Д. А. Работа железнодорожного транспорта: макро-экономический аспект // Железнодорожный транспорт – 2006. – №2.– С.7–13.
9. Пасічник, В. І. Інвестиційний розвиток залізничного транспорту // Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Серія «Економіка і управління». – Вип.17. – ДЕТУТ, 2011. – С. 78 – 82.
10. Цветов, Ю. М. Залізничний транспорт України на порозі реформування / Ю.М. Цветов, М.В. Макаренко, А.Д. Лашко. – К.: ДЕТУТ, 2008. – 189 с.